

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Вдовічена Лідія Іванівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри публічного права,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Впровадження електронного (цифрового) нотаріату в Україні вимагає переосмислення традиційних нотаріальних дій у цифровій формі, перетворюючи нотаріуса на високотехнологічного суб'єкта публічного врядування. «Е-Нотаріат» – це не просто оцифрування документів, а створення цілісної екосистеми, що гарантує юридичну достовірність у цифровому середовищі. І поступове впровадження цієї системи є ключовою умовою для підтримки стабільності цивільного обігу [1]. Іноземні джерела вказують на глобальний тренд переходу до «цифрової автентичності», де нотаріальна функція виступає гарантом прав людини [2]. Однак, як зазначають експерти, успішність цієї парадигми залежить від того, чи буде інтегровано нотаріат у державні цифрові сервіси без втрати його незалежності. В цьому ракурсі можемо виділити ключові аспекти, що формують основу для розуміння поточної проблематики та шляхів її вирішення.

Забезпечення правової визначеності. Розуміння концептуальних засад е-нотаріату є необхідним фундаментом для забезпечення правової визначеності, яка у цифровому середовищі гарантується передусім надійністю та прозорістю електронних реєстрів. Правова визначеність у цифровому просторі базується на надійності електронних реєстрів, які мають виступати єдиним джерелом достовірності, офіційності, законності для захисту прав людини. Варто підкреслити, що діджиталізація зміцнює верховенство права лише тоді, коли технології поєднуються з юридичною достовірністю. Звичайно, що електронні інструменти мінімізують корупційні ризики та пришвидшують укладення договорів, забезпечуючи захист сторін. Згідно з європейськими стандартами, будь-яка цифровізація юридичних процедур має чітко відповідати основоположним правам, зафіксованим у міжнародних актах. Цифрова трансформація нотаріальних послуг в Україні є важливою передумовою узгодження національної системи з європейськими стандартами та підвищення результативності нотаріальної

діяльності, зокрема у сфері сімейних договорів [3]. Запровадження електронного нотаріату забезпечить спрощення процедур, скорочення витрат часу й ресурсів, а також сприятиме зростанню доступності таких послуг для громадян.

Технічна сумісність та інтеграція. Судові практики вже підтверджують визнання електронних актів, що створює доктринальне підґрунтя для подальшого розвитку, однак також і застерігають, що однією з ключових проблем є те, що: «цифрова інформація не завжди прив'язана до конкретного матеріального носія. Це ускладнює ігнорування певних унікальних особливостей цифрових даних, таких як можливість передачі між різними носіями, можливість існування однієї й тієї ж інформації на кількох непов'язаних носіях одночасно, а також той факт, що її можна видалити або змінити дистанційно, іноді без втручання людини, за допомогою програмного забезпечення. ... доцільніше не ігнорувати унікальну природу цифрової інформації, а радше визнати такі об'єкти такими, що мають самостійну доказову цінність, і відповідно розширити коло процесуальних джерел доказів» [4]. Крім того, основною проблемою технічного плану залишається інтеграція системи е-нотаріату з іншими державними реєстрами для забезпечення швидкого обміну даними. Як підкреслюється в дослідженні, невідповідність між різними реєстрами та відсутність єдиних технічних стандартів суттєво гальмують ефективність роботи. Українські фахівці вказують на те, що недосконалість IT-інфраструктури створює бар'єри в практичній діяльності нотаріусів. Міжнародні огляди підтверджують, що «інтероперабельність» або технічна сумісність є глобальним викликом для всіх країн, що модернізують юстицію. Створення єдиної екосистеми має вирішити проблему розрізненості, дозволяючи нотаріусу отримувати дані миттєво в одному вікні [5].

Баланс між діджиталізацією та доступом. Подолання технічної розрізненості та інтеграція реєстрів є лише першим кроком на шляху до створення інклюзивної системи, де цифровізація не створює нових бар'єрів, а навпаки – гарантує рівний доступ до нотаріальних послуг для всіх верств населення. Важливо запобігти «цифровому розриву», щоб нові технології не обмежували доступ до правосуддя для вразливих груп населення. Як вказується в працях, цифровізація має бути інклюзивною та забезпечувати альтернативні шляхи отримання нотаріальних послуг. Тому, слід постійно балансувати між швидкістю цифрових рішень та гарантованим правом кожного на реальний, а не лише віртуальний захист своїх інтересів [6].

Адаптація (реформування) нормативного регулювання нотаріату. Вирішення всіх вищезазначених технічних та безпекових викликів

є неможливим без усунення правових прогалин, тому найкритичнішим аспектом на шляху реалізації цифровізації нотаріальних дій як інструменту забезпечення прав людини в умовах публічного врядування залишається адаптація нормативного регулювання – і це мова йде не лише про внесення змін до чинних нормативних актів, прийняття підзаконних нормативних актів органами юстиції, – це про комплексну систему переформатування правового регулювання здійснення нотаріальної діяльності. Чинне нормативно-правове регулювання, насамперед Закон України «Про нотаріат» [7], потребує ґрунтовного оновлення для належного функціонування в умовах цифрового середовища адже відсутність чітко визначених законодавчих норм щодо «дистанційного» вчинення нотаріальних дій зумовлює виникнення правової невизначеності. Особливого значення набуває нормативне врегулювання дистанційного нотаріального провадження із застосуванням електронної ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису та механізмів взаємодії через єдині цифрові сервіси. Одночасно необхідно встановити чіткі стандарти інформаційної безпеки як для державних реєстрів, так і для технічних засобів, що використовуються нотаріусами. Законодавчі ініціативи, спрямовані на запровадження електронного нотаріату, покликані сформувати відповідне правове підґрунтя, однак їх реалізація нерідко супроводжується суперечностями з чинними нормами. Міжнародні стандарти зобов'язують забезпечити гармонізацію національного законодавства для взаємного визнання електронних документів. Без комплексного реформування правової бази цифровізація нотаріальної сфери залишатиметься частковою та не гарантуватиме належного захисту прав у системі публічного врядування.

Література:

1. Письменний О. О. Цифровізація нотаріату та державних реєстрів в Україні: незахищеність системи та необхідність перегляду адміністративно-правової політики. *Нове українське право*. 2025. № 1. С. 223–230. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.1.28>
2. Liu W., Li H., Ding K., Song J. A Secure Electronic Notary Scheme Based on InterPlanetary File System and Blockchain. *Blockchain and Trustworthy Systems. BlockSys 2025. Communications in Computer and Information Science*. Vol. 2637 / eds J. Chen, X. Luo, Y. Yu. Springer, Singapore, 2026. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-95-3477-7_20
3. Сосонович М. В. Проблеми та перспективи нотаріального посвідчення сімейних договорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. № 86 (2). С. 207–212. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.32>

4. Digital Technologies in the Judiciary Under Martial Law in Ukraine – article by judge of the Criminal Cassation Court of the Supreme Court Oleksandra Yanovska. 09 October 2025. URL: https://court.gov.ua/eng/supreme/pres-centr/news/1894732/#_ftn (дата звернення: 03.05.2026).

5. Bukatova D. Electronic contract in the notarial process: between digitalization and legal challenges. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2025. № 2. С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.2.4>

6. Sikorskyi O., Dmytruk I., Suprun V. Administrative and Legal Bases of Digital Transformation in the Field of Human Rights Protection in Ukraine. *Proceedings of the 5th International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence – ISC SAI*. SciTePress, 2022. P. 93–99. DOI: <https://doi.org/10.5220/0011342000003350>

7. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ : в редакції від 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 03.05.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-47>

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА ЯК ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Друцул Тетяна Іванівна

кандидат юридичних наук,

старший лаборант кафедри публічного права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Сучасний розвиток адміністративного права України характеризується глибокою трансформацією ролі публічної адміністрації зумовленого як євроінтеграційними процесами, так і функціонуванням держави в умовах воєнного стану. У цих умовах відбувається переосмислення традиційних підходів до реалізації владних повноважень. Посилюється значення принципів належного врядування, пропорційності та верховенства права. Водночас публічна адміністрація змушена діяти в умовах підвищеної дискреції та оперативності прийняття рішень, що об'єктивно актуалізує потребу у чіткому нормативному врегулюванні адміністративних процедур.

У сучасних дослідженнях зазначається, що трансформація адміністративного права в умовах воєнного стану супроводжується